

РОЗДІЛ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ
ДЛЯ ВНУТРІШНЬОЇ АВТОНОМІЇ ЗВОSTUDENT SELF-GOVERNMENT AND ITS VALUE
FOR INNER AUTONOMY OF THE UNIVERSITIES

Студентське самоврядування (СС) – феномен, існування якого можливе лише за розвиненої демократії у закладі вищої освіти. Наслідкування демократичних цінностей призводить до розширення автономії в ЗВО. А студентське самоврядування виконує роль «наглядача» за дотриманням умов автономії, що має покращити навчальний процес, але не перетворити його на анархію. У науковій статті представлені механізми, за допомогою яких студентське самоврядування посилює та утримує внутрішню автономію. Також у статті проаналізовано наслідки впливу студентського самоврядування на навчальний процес, авторитет викладачів та студентське життя в ЗВО.
Ключові слова: автономія, студентське самоврядування, заклад вищої освіти, самоврядування, студентське життя, навчальний процес.

Студенческое самоуправление (СС) – феномен, существование которого возможно лишь при развитой демократии в учреждении высшего образования. Следование демократическим ценностям приводит к расширению автономии в УВО. А студенческое самоуправление выполняет роль «надсмотрщика» за выполнением условий автономии, которая должна улучшить учебный процесс, но при этом не превратит его в анархию. В научной статье представлены меха-

низмы, с помощью которых студенческое самоуправление усиливает и удерживает внутреннюю автономию. Также в статье проанализированы последствия влияния студенческого самоуправления на учебный процесс, авторитет преподавателей и студенческую жизнь в УВО.

Ключевые слова: автономия, студенческое самоуправление, учреждение высшего образования, самоуправление, студенческая жизнь, учебный процесс.

Students' self-government (SSG) is a phenomenon whose existence is possible only with a developed democracy in a higher education institution. Adherence to democratic values leads to increased autonomy in the universities. The students' self-government fulfills the role of "supervisor" over the fulfillment of the conditions of autonomy, which should improve the educational process, but at the same time not turn it into anarchy. The scientific article presents the mechanisms by which students' self-government enhances and maintains internal autonomy. The article also analyzes the consequences of the influence of students' self-government on the educational process, the credibility of teachers and student life in the universities.

Key words: university, autonomy, students' self-government, establishment of higher education, self-government, students' life, educational process.

УДК 37.014.553.014.67

Літашов О.В.,

аспірант кафедри публічної служби та управління навчальними й соціальними закладами
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

Актуальність проблеми полягає в тому, що, незважаючи на чіткий курс на автономію закладів вищої освіти в Україні, не всі виші мають сформоване та ефективне студентське самоврядування, існування якого є запорукою успіху розвитку демократії. А отже, стабілізації та управління внутрішньою автономією ЗВО. Тому наша наукова стаття покликана теоретично підтвердити та обґрунтувати необхідність розвитку студентського самоврядування в усіх українських ЗВО та саме через цю структуру лобювати та поглиблювати перехід до повної внутрішньої автономії закладів вищої освіти в Україні.

Для теоретико-методологічного аналізу теми наукової статті ми використали теоретичну базу таких науковців, як: Г.А. Бордовський, В.Г. Буданов, Я.Г. Камінецький, В.С. Катькало, Л.П. Одерій, Т.А. Плюшкіна, Н.М. Родіонова, А.А. Сбруєва, В.В. Фещенко.

Мета нашої статті складається з декількох етапів.

По-перше, ми маємо вповні розкрити питання студентського самоврядування, акцентувавши

увагу на діяльності основного органу студентського самоврядування – Асамблеї СС, з метою правильно презентувати нашу основну думку, що відстоює позиції розширення повноважень студентського самоврядування у ЗВО України.

По-друге, необхідною метою є, спираючись на проаналізовані нами наукові публікації, зробити власний логічний висновок про те, чому студентське самоврядування є необхідним чинником демократизації освітнього процесу та переходу до плавної автономізації навчального процесу в ЗВО.

По-третє, наголосити на обов'язкових і необхідних обмеженнях повноважень у діяльності Асамблеї студентського самоврядування з метою уникнення протиправних та неправомірних дій Асамблеї СС у разі, якщо цей орган студентської влади вийде з-під контролю та розпочне процес порушення навчального процесу, свідомого паплюження авторитету ЗВО та порушення чинного законодавства України.

Так, наприклад, у статті В.Г. Буданова «Управління якістю навчального процесу» [1, с. 450–451]

науковець виділяє такі основні особливості, які притаманні автономізації навчального процесу та прямо вказують на покращення механізмів управління якістю навчального процесу:

- незалежне від держави фінансування закладу вищої освіти;
- наявність педагогічної ради, що керує ЗВО разом із ректором;
- ректор обирається шляхом загального голосування серед викладачів та студентів всередині ЗВО;
- наявність власної навчальної програми ЗВО;
- наявність внутрішнього тестування та іспитів ЗВО, що не продукується та не контролюється державою.

На думку Я.Г. Камінецького [2, с. 216–218], однією з переваг впровадження студентського самоврядування в навчально-освітній та виховний процес у ЗВО є зменшення психологічного напруження на студентів та створення невимушеної творчої атмосфери під час взаємодії викладачів, обслуговуючого персоналу та вищого керівництва ЗВО, формування системи цінностей та соціальних установок у галузі міжособистісного та професійного спілкування. Це не лише стимулює ситуацію розвитку, свободу вибору, автономність та незалежність дій, а й одночасно формує відповідальність за ухвалення рішення, здатність до рефлексії.

А от А.А. Сбруєва [7, с. 167–170] переконана, що дозвіл студентам самостійно формувати потужний інститут самоврядування впливає на ефективно впровадження внутрішньої автономії ЗВО у такі гуманістичні способи, як:

- формування ціннісного ставлення до природного й соціального середовища, здоров'я духовного та фізичного, творчого потенціалу людини та її здібностей трансформувати реальність відповідно до культурного та розумового розвитку;
- засвоєння людиною гуманістичних цінностей;
- зосередженість на функціонуванні людських взаємин у соціумі, що продукуються її культурно-освітнім бекґраундом;
- створення та реалізація людської особистості на нормативно-рольовому та особистісному й смислово рівнях;
- вивчення внутрішнього ставлення особистості до самої себе [3, с. 168].

Завдяки цим складникам, що формують студента як цілісну особистість, розвиваються і персоналізовані гуманістичні та демократичні цінності в кожній людині, а вже через ці цінності виникає бажання вчитися, пізнавати.

І для цього зовсім не потрібен суворий викладач-наглядач. Для цього потрібна лише свобода створювати власне студентське самоврядування та жити за законами, за якими приємно формувати ефективний навчальний процес.

Отже, науковець зазначає, що, маючи свободу створення студентського самоврядування, весь студентський світ в Україні поступово перейде від опції «треба», бо за цим йде обов'язково елемент примусу й покарання, до опцій «важливо», «хочу», «подобається», за яким навчальний процес стане більш легким, невимушеним та ефективним [8, с. 203–209].

Адже, на думку науковиці, ми маємо справу нині з поколінням міленіалів та кліперів, які просто вже органічно не витримують примусу в закладах вищої освіти, і вже на підсвідомості тяжіють до розвиненої демократії, яку готові формувати самостійно, починаючи від її впровадження у закладах вищої освіти як свого невеличкого мікроклімату.

Якщо говорити про особливості повноважень, які матиме студентське самоврядування та як вони впливатимуть на діяльність ЗВО, то серед основних необхідних повноважень науковці Л.П. Одерій та Т.А. Плюшкіна згоджуються та виділяють такі основні:

- мають можливість самостійно вирішувати проблему управління самоврядуванням: обирати голову, студентський парламент та депутатів студентського парламенту, які покликані спільно з викладачами та ректоратом вирішувати спільні для закладу вищої освіти проблеми, починаючи від типових проблем навчального процесу і закінчуючи проблемами організації умов життя в гуртожитках закладу вищої освіти [5, с. 72–73];

- мають повноваження спільно з науковою радою, ректоратом та викладацьким складом ухвалювати навчальні річні плани (ухвалювати мають право тільки депутати студентського парламенту, за яких проголосувала більшість студентів закладу вищої освіти);

- дотримуються обов'язків слідувати за додержанням норм та правил поведінки студентів у закладі вищої освіти відповідно до встановлених та відрегульованих вищим керівництвом ЗВО спільно з головою студентського парламенту або з головою Асамблеї студентського самоврядування;

- мають свободу створювати вільні студентські гуртки, спілки та рухи, які не обмежують діяльність закладу вищої освіти та не протирічать чинному законодавству України [4, с. 45–48];

- мають можливість отримати повноваження формувати міський бюджет Асамблеї студентського самоврядування, який може бути застосований на покращення діяльності ЗВО, відрядження найкращих студентів за кордон на різні конкурси та наукові конференції, підвищення рейтингу ЗВО на всеукраїнській та міжнародній аренах;

- вільне право розпоряджатися бюджетом Асамблеї студентського самоврядування має лише голова Асамблеї СС та його фінансовий директор, який призначається головою Асамблеї

СС без права залучення депутатських голосів Асамблеї студентського самоврядування;

– декілька депутатів студентського парламенту Асамблеї студентського самоврядування мають право бути присутніми під час засідань ради викладачів та наукової ради ЗВО, брати участь у круглих столах з представникам вищого керівництва навчального закладу, вступати в переговори та дискусії з ректоратом (або директоратом) ЗВО, вносити до розгляду свої пропозиції щодо покращення навчального процесу або будь-яких умов існування закладу вищої освіти відповідно до чинного законодавства України;

– депутати студентського самоврядування Асамблеї СС мають право голосу на нараді молодих учених ЗВО;

– депутати студентського парламенту та члени Асамблеї СС мають право брати участь у громадських обговореннях актуальних соціально значущих тем, представляти свій заклад вищої освіти у вигідному світлі та підносити його авторитет на всеукраїнській та міжнародній освітній арені [6, с. 67–70].

Для написання нашої статті ми досліджували роботи ще одного вченого В.С. Катькала, який у праці «Теорія стратегічного управління: етапи розвитку та основні парадигми» [3, с. 3–6] підбиває підсумки з того, що основним обмеженням діяльності Асамблеї студентського самоврядування може бути той випадок, якщо самоврядування ведеться поза законом або використовує свої повноваження, аби спалювати всеукраїнський чи міжнародний авторитет свого закладу вищої освіти з корисливою або особистісною метою. Тільки в такому разі повноваження Асамблеї СС мають бути різко обмежені або навіть припинені, а голову Асамблеї СС – терміново звільнено з посади, і проведено позачергові вибори всередині Асамблеї СС у закладі вищої освіти.

Ще одним приводом для обмеження повноваження Асамблеї СС може бути зловживання навчальним часом через діяльність у студентському самоврядуванні, невиконання основних умов навчального процесу, прикриваючись великим завантаженням у роботах Асамблеї СС, навмисне зривання та саботаж навчального процесу, створення умов для розвитку негативних рис самоврядування, таких як всюдозволеність, розгул, розбій, порушення законів України, шахрайство, підрив репутації окремих викладачів чи ЗВО загалом тощо.

Так, аналізуючи переваги студентського самоврядування для поширення та розвитку внутрішньої автономії ЗВО, спираючись на дослідження Н.М. Родіонової «Професійно-технічна освіта:

сучасний стан, проблеми, перспективні напрями» [6, с. 31–35] та проаналізувавши наш основний посил у науковій статті, ми можемо зробити висновки, що створення та посилення авторитету Асамблеї студентського самоврядування має відбуватися на засадах демократизації та гуманізму, що призводять до виховання свідомих високорозвинених особистостей, патріотів України і вільних закладів вищої світи, які неодмінно спрямовують діяльність студентського самоврядування виключно на посилення демократичних процесів у країні та провадження ефективної автономізації ЗВО з метою покращення та розвитку навчального процесу і, як наслідок, сприяння появі нових висококваліфікованих фахівців та молодих підприємців – випускників таких ЗВО в Україні.

Отже, відповідно до встановленої мети нашого дослідження, можемо констатувати, що створення та підтримка Асамблеї студентського самоврядування – необхідна умова плавного та правильного переходу до автономізації закладу вищої освіти та демократизації освітнього процесу в Україні загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Буданов В.Г. Управление образовательным процессом в современных условиях: инновации и проблемы моделирования / В.Г. Буданов, В.А. Журавлев, В.А. Харитонов. *Синергетическая парадигма. Синергетика в образовании*. Отв. ред. В.Г. Буданов. М., 2006. С. 450–451.
2. Камінецький Я.Г. Управління підготовкою кваліфікованих робітників та фахівців у регіоні: організаційно-педагогічні та економічні засади: монографія / Я.Г. Камінецький, Б.І. Клим, М.П. Копельчак, Л.Я. Криницька, Г.В. Субтельна. За ред. Я.Г. Камінецького. Львів, 2004. 383 с.
3. Катькало В.С. Теория стратегического управления: этапы развития и основные парадигмы. *Вестник СПб ГУ*. 2002. Вып. 2. С. 3–12; Вып. 3. С. 3–6.
4. Одерій Л.П. Менеджмент якості освіти: методи і механізми. К.: ІСДО, 1995. 100 с.
5. Плюшкина Т.А. Содержание и технологии подготовки менеджеров в высших профессиональных школах Франции: дис. канд. пед. наук: 13.00.01; Инс-т пед. и психол. проф. образования РАО. Казань, 2004. 188 с.
6. Родіонова Н.М. Професійно-технічна освіта: сучасний стан, проблеми, перспективні напрями. *Вісник ДНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 4 (239), Ч. 1. С. 31–35.
7. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Суми: СДПУ, 1999. 300 с.
8. Фещенко В.В. Проблемы управления развитием региональных систем образования в условиях социально-экономической модернизации / В.В. Фещенко, Н.Ю. Щеликова. *Вестник Бердянского государственного ун-та*. 2012. Т. 3, № 3. С. 203–209.